

Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas derinant kitos Europos Sąjungos valstybės narės teismo paskirtą laisvės atėmimo bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais

Ugnė Markevičiūtė

<https://orcid.org/0000-0003-1268-5505>
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 6167
El. paštas: ugne.markeviciute@tf.vu.lt

Straipsnyje atskleidžiami esminiai reikalavimai suderintos laisvės atėmimo bausmės trukmei, kai Lietuvos Respublikoje pripažįstamas ir vykdomas kitos Europos Sąjungos valstybės narės teismo nuosprendis dėl laisvės atėmimo bausmės. Be to, analizuojama ir vertinama Lietuvos Respublikos teismų praktika bylose dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo, kuriose sprendžiami probleminiai bausmės trukmės nustatymo derinant kitos ES valstybės narės teismo paskirtą bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais klausimai.

Pagrindiniai žodžiai: nuteistasis, nuosprendžio dėl laisvės atėmimo bausmės pripažinimas, bausmės derinimas, bausmės trukmės nustatymas.

Determination of the Duration of a Custodial Sentence Imposed by the Court of Another Member State of the European Union by Adapting it to the Criminal Laws of the Republic of Lithuania

This article analyses and reveals the essential requirements for the duration of the adapted custodial sentence when a judgment by another EU Member State imposing a custodial sentence is recognized and enforced in the Republic of Lithuania. Special attention is given to the relevant Lithuanian case law on practical issues regarding the adaptation of the custodial sentence imposed by the court of another EU Member State to the requirements of the criminal laws of the Republic of Lithuania.

Keywords: sentenced persons, recognition of the judgment and enforcement of the sentence, adaptation of the sentence, determination of the duration of the sentence.

Received: 04/04/2022. Accepted: 14/04/2022

Copyright © 2022 Ugnė Markevičiūtė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Pripažinus kitos Europos Sąjungos (toliau – ir ES) valstybės narės teismo nuosprendį dėl laisvės atėmimo bausmės¹, juo paskirta laisvės atėmimo bausmė turi būti suderinama su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų ir bausmių vykdymo įstatymų reikalavimais. Bausmės derinimas tai – Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (2000, toliau – BK) Specialiosios dalies straipsnio, dalies ir punkto, kuris labiausiai atitinka kitos ES valstybės narės baudžiamojo įstatymo, už kurio pažeidimą asmuo buvo nuteistas, parinkimas (Švedas, 2007, p. 87), bausmės trukmės ir bausmės atlikimo vietos nustatymas². Principiniai reikalavimai suderintos bausmės trukmei, leidžiantys adaptuoti išduodančiosios valstybės teismo paskirtą bausmę tik tuo atveju, kai ši viršija pagal vykdančiosios valstybės teisę už tos pačios rūšies nusikaltimą skiriamą maksimalią bausmę, įtvirtinti 2008 m. lapkričio 27 d. Europos Sąjungos Tarybos pamatinio sprendimo 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (2008, toliau – Pamatinis sprendimas 2008/909/TVR), 8 straipsnyje. Analogiškos taisyklės nustatytos Pamatinį sprendimą 2008/909/TVR įgyvendinančio Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo“ (2014, toliau – Įstatymas) 9 straipsnyje. Lietuvos Respublikos teismų praktika bylose dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo³ rodo, jog derinant bausmę vienas iš esminių klausimų yra bausmės trukmės nustatymas. Be to, ir nuteistųjų skunduose apygardos teismams pateikiami argumentai įprastai siejami su tuo, jog kitos ES valstybės narės teismo paskirta ir su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais suderinta bausmės trukmė yra nustatyta netinkamai, bausmė yra per griežta, neteisinga, prieštaraujanti teisingumo principui ir (ar) kitoms BK nuostatoms. Atsižvelgiant į tai, šio straipsnio *objektas* – laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas derinant kitos ES valstybės narės teismo paskirtą bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais.

Iš Lietuvos teisės mokslininkų dažniausiai teismų padaromų klaidų derinant paskirtąją laisvės atėmimo bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais analizę ir esmines laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymo taisykles yra pateikęs tik G. Švedas (Švedas, 2007; Švedas, 2013). Tiesa, abi analizės parengtos dar iki įsigaliojant Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR nuostatas įgyvendinančiam nacionaliniam Įstatymui. Apie tai, kad likusios bausmės trukmės nustatymas yra vienas iš esminių uždavinių derinant bausmę, kiek išsamiau rašė užsienio mokslininkai. R. Hofmann ir H. Nelen nurodė, kad bausmės trukmės nustatymas kelia didelių problemų vykdančiajai valstybei, bei padarė išvadą, jog reikia supaprastinti bausmės derinimo procedūras ES lygmeniu (Hofmann, Nelen, 2020). S. Montaldo akcentavo, kad paskirtosios bausmės trukmė privalo būti adaptuojama tik Pamatini-

¹ Pagal Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 1 straipsnio b punktą, bausmė yra baudžiamojo proceso tvarka dėl nusikalstamos veikos padarymo ribotam arba neribotam laikui paskirta laisvės atėmimo bausmė arba su laisvės atėmimu susijusi priemonė. Taigi straipsnyje vartojama sąvoka „bausmė“ reiškia laisvės atėmimo bausmę.

² Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo“ 9 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad jeigu nuteistajam skiriama terminuoto laisvės atėmimo bausmė, teismas, vadovaudamasis BK 50 straipsnio 3 dalimi, parenka bausmės atlikimo vietą. Nuo 2020 m. liepos 1 d. (2019 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. XIII-2263) BK 50 straipsnio 3 dalis yra netekusi galios, taigi teismas nenustato nuteistajam bausmės atlikimo vietos. Pagal Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (2002) 65 straipsnį į konkrečią patalpos įstaigą nuteistąjį siunčia kardomojo kalnimo vietos administracija.

³ Taip bylas, kuriose sprendžiamas sprendimo dėl laisvės atėmimo bausmės pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje klausimas, pasirinkta įvardyti atsižvelgiant į tai, kad jos, nors ir priskiriamos baudžiamųjų bylų kategorijai, tačiau jose nesprendžiamas nei asmens kaltės, nei bausmės skyrimo klausimas.

niame sprendime 2008/909/TVR tiesiogiai įtvirtintais atvejais (Montaldo, 2020, p. 2). R. Garcimartin Montero, nagrinėdama, kokių padarinių Ispanijos Karalystei sukelia kitos ES valstybės narės teismo priimto nuosprendžio dėl laisvės atėmimo bausmės pripažinimas, papildomai nurodė, kad vykdančioji valstybė turi pareigą vykdyti tokią bausmę, kokia buvo paskirta nuosprendį priėmusioje valstybėje, nebent šios bausmės trukmė nesutampa su tos valstybės baudžiamųjų įstatymų reikalavimais (Garcimartin Montero, 2020, p. 43–45). Apie tai, kad yra tik dvi išimtys, kai nuosprendį priėmusios ES valstybės narės paskirta bausmė gali būti adaptuojama vykdančiojoje valstybėje derinant bausmę, rašė ir A. Klip (Klip, 2021, p. 547–551). Taigi šiame straipsnyje svarbiausi šaltiniai yra šių mokslininkų darbai tiek, kiek jie susiję su bausmės trukmės nustatymu derinant bausmę. Pamatinis sprendimas 2008/909/TVR, jį įgyvendinantis įstatymas bei apygardos teismų galutinės ir neskundžiamos nutartys bylose dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo, kuriose sprendžiami laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymo derinant bausmę probleminiai klausimai.

Pagrindinis straipsnio *tikslas* – išanalizuoti esminius reikalavimus suderintos bausmės trukmei ir probleminius bausmės trukmės nustatymo aspektus, kai Lietuvos Respublika yra vykdančioji valstybė. Šiam tikslui pasiekti yra keliami ir sprendžiami šie *uždaviniai*: 1) atskleisti laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymo esmę derinant bausmę ir pagrindinius reikalavimus suderintos bausmės trukmei; 2) išnagrinėti kitos ES valstybės narės teismo paskirtos bausmės trukmės nustatymo tvarką Lietuvos Respublikos teismuose; 3) išanalizuoti ir įvertinti Lietuvos Respublikos teismų praktiką, kurioje sprendžiami laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymo probleminiai klausimai.

Straipsnyje remtasi tradiciniais mokslinio pažinimo metodais: sisteminiu, loginiu-analitiniu, teksto analizės (lingvistiniu) bei teismų praktikos analizės.

1. Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas bausmės derinimo metu

1. 1. Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymo esmė ir reikalavimai suderintos bausmės trukmei

Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas – tai vienas iš esminių klausimų, kurių kiekvienu atveju turi išspręsti Lietuvos Respublikos teismai derindami kitos Europos Sąjungos valstybės narės teismo paskirtą bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais (Švedas, 2007, p. 91). R. Hofmann ir H. Nelen nuomone, likusios laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas yra svarbiausias bausmės derinimo momentas, nes bent viena nepagrįstai įkalinimo įstaigoje nuteistojo praleista diena yra esminis nuteistojo teisių pažeidimas (Hofmann, Nelen, 2020, p. 394). Europos Komisijos parengtame nuteistųjų ir laisvės atėmimo bausmių perdavimo Europos Sąjungoje vadove (2019, p. 26) pažymima, kad Pamatinis sprendimas 2008/909/TVR grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu kitų ES valstybių narių teisinėmis sistemomis, tad sprendimą priimančios ES valstybės narės teisėjo sprendimas turi būti gerbiamas ir iš principo neturi būti niekaip peržiūrimas ar pritaikomas. Jeigu kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiu paskirta bausmė atitinka laisvės atėmimo bausmės trukmę, kuri už tam tikrą nusikaltimą galėtų būti skiriama pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus – yra mažesnė nei BK straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba arba jai lygi arba yra didesnė nei BK straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba, bet neviršija maksimalios ribos arba yra jai lygi, pripažįstant nuosprendį jis toliau vykdomas toks, koks yra, neadaptuojant paskirtos laisvės atėmimo bausmės trukmės. Tiesa, reikia pažymėti, kad už kelis nusikaltimus paskirta ir su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais suderinta bausmė negali viršyti maksimalios galutinės subendrintos bausmės trukmės, kuri pagal BK galėtų būti paskirta už

kelis konkrečius nusikaltimus ir visais atvejais, pagal BK 63 straipsnio 7 dalį, negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo. O nepilnamečiams tokiomis atvejais galioja bendra BK 90 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią laisvės atėmimo baismės maksimumas už bet kokio sunkumo nusikaltimą ir nepriklausomai nuo BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje nustatytos laisvės atėmimo baismės ribos negali viršyti 10 metų laisvės atėmimo⁴ (Švedas *et al.*, 2020, p. 306). Baismės trukmės derinimo kontekste BK 91 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią nepilnamečiams skiriamos baismės minimumą sudaro pusė minimalios baismės, numatytos BK Specialiosios dalies straipsnio, pagal kurį teisiškas nepilnametis, sankcijoje, nėra esminė ir sprendimo dėl paskirtos laisvės atėmimo baismės adaptavimo nelemia, nes paskirtos baismės trukmė privalo būti adaptuojama ją trumpinant tik tada ir tik tiek, kiek ši viršija maksimalią baismės trukmę, kuri galėtų būti paskirta pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą.

S. Montaldo teigia, kad iš vykdančiosios valstybės yra tikimasi, kad tada, kai kitos ES valstybės narės teismo nuosprendis ir juo paskirta bausmė yra suderinama su nacionaline teise, nuosprendis bus pripažįstamas ir vykdomas be jokių pakeitimų (Montaldo, 2020, p. 2). A. Klip taip pat nurodo, kad vykdančioji valstybė privalo tęsti tokio nuosprendžio, koks ir buvo priimtas išduodančiojoje valstybėje, vykdymą, nebent yra pagrindas taikyti Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtintas išimtis, kai baismės trukmė yra nesuderinama su vykdančiosios valstybės teise (Klip, 2021, p. 549). Apie tai, kad vykdančioji valstybė turi pareigą „... pripažinti jai perduotą nuosprendį ir vykdyti bausmę, kurios trukmė ... atitinka išduodančiojoje valstybėje priimtame nuosprendyje paskirtas bausmes...“ akcentuojama ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktikoje bei nurodoma, kad paskirtoji bausmė gali būti adaptuojama tik pagal Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus (Teisingumo Teismo 2016 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje *Ognyanov*, Teisingumo Teismo 2017 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Grundza*, Teisingumo Teismo 2021 m. balandžio 15 d. sprendimas byloje *AV*). Iš esmės analogiškas išaiškinimas pateiktas ir Europos Komisijos nuteistųjų ir laisvės atėmimo bausmių perdavimo Europos Sąjungoje vadove (2019, p. 26) pabrėžiant, kad baismės trukmės adaptavimas yra vadinamojo tolesnio vykdymo principo išimtis.

Esminiai reikalavimai suderintos laisvės atėmimo baismės trukmei, kuriuos savo nacionalinėje teisėje privalo įgyvendinti kiekviena ES valstybė narė, įtvirtinti Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 2 dalyje. Paskirtos baismės trukmė adaptuojama tik tuo atveju, kai yra nesuderinama su vykdančiosios valstybės teise – viršija maksimalią baismės, kuri galėtų būti paskirta pagal vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą trukmę ar maksimalią galutinės subendrintos baismės, kuri galėtų būti paskirta už kelis nusikaltimus, trukmę ar maksimalią baismės, kuri galėtų būti skiriama nepilnamečiams, trukmę ir tik tiek, kiek viršija maksimalią bausmę, kuri galėtų būti pagal tos ES valstybės narės baudžiamąją teisę už tam tikrą nusikaltimą. Pavyzdžiui, jeigu vykdančioji valstybė pripažįsta kitos ES valstybės narės teismo nuosprendį ir perima nuosprendžiu paskirtos 10 metų laisvės atėmimo baismės vykdymą už nusikaltimą, už kurį pagal nuosprendžio vykdymą perimančiosios ES valstybės narės baudžiamuosius įstatymus galėtų būti skiriama maksimali 8 metų laisvės atėmimo bausmė, paskirtos baismės trukmė mažinama iki 8 metų. Remiantis Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 8 straipsnio 4 dalimi ir 17 straipsnio 2 dalimi, suderinta bausmė neturi apsunkinti išduodančiojoje valstybėje nustatytos baismės trukmės ir taip pat turi būti sutrumpinama

⁴ Nepilnamečiams ši taisyklė galioja ir tais atvejais, kai laisvės atėmimo bausmė jiems yra skiriama už kelių nusikalstamų veikų padarymą. Išsamesnė baismės trukmės nustatymo, kai asmuo kitoje ES valstybėje narėje buvo nuteistas už kelių nusikalstamų veikų padarymą, analizė pateikiama šio straipsnio 2.1. skyriuje.

visu nelaisvės laikotarpiu, praleistu atliekant laisvės atėmimo bausmę pagal priimtą teismo nuosprendį (Klip, 2021, p. 549). Atsižvelgiant į tai, kad pagal Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR 1 straipsnio a punktą bei 19 straipsnio 2 dalį nuosprendis, *inter alia*, yra galutinis sprendimas, kuriuo skiriama bausmė fiziniam asmeniui, ir tik išduodančioji valstybė gali jį peržiūrėti, laisvės atėmimo baudmės trukmės nustatymas baudmės derinimo metu turi būti susijęs tik su kitos ES valstybės narės teismo paskirtos baudmės suderinimu su vykdančiosios valstybės baudžiamųjų įstatymų reikalavimais, o ne naujos baudmės paskyrimu (perskyrimu) ir (ar) jos panaikinimu. Nacionaliniai vykdančiosios valstybės teismai yra saistomi išduodančiosios valstybės teismo nustatytų ir nuosprendyje išdėstytų faktinių aplinkybių ir iš esmės neturi pagrindo jų kvestionuoti (Plachta, 1993, p. 1076). Be to, derinant bausmę svarbu atsižvelgti į baudmės rūšį ir trukmę, o ne jos vykdymo sąlygas, nes tarptautiniai teisės aktai nenumato baudmės vykdymo sąlygų suderinimo (Kauno apygardos teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžio pripažinimo stadijoje, derindamas paskirtą bausmę su vykdančiosios valstybės baudžiamaisiais įstatymais, teismas taip pat nesprendžia klausimų, susijusių su nuteistojo kalte, baudmės individualizavimu ir (ar) baudmės atitikimu teisingumo principo reikalavimams. Štai, pavyzdžiui, LAT yra išaiškinęs, kad bet kokia intervencija į užsienio valstybės teismo priimtą sprendimą nesant ES teisėje nustatyto pagrindo yra negalima (LAT 2021 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Panevėžio apygardos teismas, atsakydamas į nuteistojo gynėjo apeliacinio skundo argumentus dėl nuteistojo kaltės vertinimo, baudmės pagrįstumo bei teisėtumo ir apeliacinį skundą atmesdamas, taip pat yra pažymėjęs, kad „... teismas, pripažįstantis užsienio valstybės teismo nuosprendį ir juo skirtą sankciją, nevertina sprendimo, kuriuo ji paskirta, turinio, nesprendžia ir neperžiūri nuteistojo kaltės klausimo ar paskirtos baudmės teisingumo, bet derina užsienio valstybės nuosprendžiu, jei jis yra pripažįstamas, skirtą bausmę su vykdančiosios valstybės teise (Panevėžio apygardos teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Teismų praktikoje akcentuojama ir tai, kad apylinkės teismai, priimanys sprendimą dėl kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje, neturi jokio teisinio pagrindo iš naujo nagrinėti nuteistojo kaltės klausimo (Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. spalio 18 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo) ar nustatinėti aplinkybių, susijusių su faktinėmis veikos aplinkybėmis (Kauno apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Be to, „... tiek tarptautiniai, tiek su jais suderinti nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys kitos ES valstybės narės teismo sprendimo dėl laisvės atėmimo baudmės pripažinimo ir vykdymo procesą, nenumato vykdančiosios valstybės teismui pareigos pripažįstant išduodančiosios valstybės sprendimą ir suderinant juo paskirtas bausmes su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais, vadovautis galiojančiomis bausmių skyrimo taisyklėmis ir nuteistajam iš naujo individualizuoti skirtingą bausmę už tam tikrą nusikalstamą veiką“ (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo; Panevėžio apygardos teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Taigi ir nuteistųjų skundų argumentai, susiję, pavyzdžiui, su BK 55 straipsnio, kuris įtvirtina baudmės skyrimo taisyklės asmeniui, pirmą kartą teisiama už neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą, taikymu nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo stadijoje turi būti atmetami kaip nepagrįsti (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Be to, kadangi pagal Įstatymo 9 straipsnio 2 dalį suderintos baudmės ar kitos priemonės trukmė turi kuo labiau atitikti kitos ES valstybės narės paskirtą bausmę ar priemonę ir negali būti pakeista bauda ar kita turtinio pobūdžio bausme ar priemone, nuteistųjų prašymai taikyti BK 75 straipsnio nuostatas,

susijusias su baudmės vykdymo atidėjimu, neturi būti tenkinami. Antai, Panevėžio apygardos teismas nurodė, kad „BK 75 straipsnio nuostatų taikymas yra tiesiogiai susijęs su nuosprendžiu nuteistajam skiriama bausme, bet ne su jos vykdymo sąlygomis, todėl Lietuvos Respublikos teismui savo iniciatyva nuteistojo atžvilgiu taikant BK 75 straipsnio nuostatas būtų revizuojamas įsiteisėjęs kitos valstybės teismo sprendimas, kas reikštų kišimąsi į šios valstybės teisingumo vykdymą“, tačiau nei Lietuvos Respublikos, nei ES teisės aktai nenumato galimybės revizuoti kitos valstybės įsiteisėjusių sprendimų (Panevėžio apygardos teismo 2016 m. gegužės 23 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Pažymėtina ir tai, kad veiksmai, kuriais teismas parenka nuteistiesiems pritaikytą kitos ES valstybės narės teisės normų atitikmenis, nustato baudmės atlikimo vietą, jos skaičiavimo pradžią yra nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo procedūros, o ne naujo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimas ir dvigubo teistumo nelemia (Panevėžio apygardos teismo 2016 m. rugpjūčio 29 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo; Kauno apygardos teismo 2020 m. sausio 7 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad iš esmės vykdančioji valstybė turi pareigą vykdyti tokią laisvės atėmimo baudmę, kokią paskyrė nuosprendį priėmusios ES valstybės narės teismas, išskyrus atvejus, kai laisvės atėmimo baudmės trukmė yra nesuderinama su vykdančiosios valstybės teise. Laisvės atėmimo baudmės trukmė yra nesuderinama su vykdančiosios valstybės teise, kai ši viršija maksimalią baudmės, kuri galėtų būti paskirta pagal vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą, trukmę ar maksimalią galutinės subendrintos baudmės, kuri galėtų būti paskirta už kelis nusikaltimus, trukmę ar maksimalią baudmę, kuri galėtų būti skiriama nepilnamečiams. Šiais atvejais paskirtos baudmės trukmė sutrumpinama tik tiek, kiek viršija maksimalią baudmės trukmę, kuri galėtų būti paskirta pagal vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą (ar kelis nusikaltimus, kai paskirta galutinė subendrinta baudmė). Atsižvelgiant į tai, kad vykdančiojoje valstybėje pripažįstamas ir vykdomas kitos ES valstybės narės teismo nuosprendis yra galutinis sprendimas, kuris negali būti niekaip peržiūrimas ar revizuojamas, baudmės derinimo metu vykdančiosios valstybės teismas nesprendžia klausimų, susijusių su nuteistojo kalte, baudmės individualizavimu, teisingumu ir (ar) baudmės panaikinimu, ir iš naujo baudmės neperskiria, tik suderina paskirtąją baudmę su vykdančiosios valstybės baudžiamųjų įstatymų reikalavimais.

1.2. Laisvės atėmimo baudmės trukmės nustatymo tvarka, kai Lietuvos Respublika yra vykdančioji valstybė

Nacionaliniai teismai, derindami kitos ES valstybės narės teismo paskirtą baudmę su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais ir nustatydami baudmės trukmę, tiesiogiai remiasi ne Pamatiniu sprendimu 2008/909/TVR, bet Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR nuostatas įgyvendinančiu Įstatymu, BK ir BPK. BPK 365⁵ straipsnyje įtvirtinta, kad kitos ES valstybės narės teismo priimti sprendimai dėl laisvės atėmimo baudmės Lietuvos Respublikoje pripažįstami ir vykdomi pagal Įstatymo ir BPK VII dalies nuostatas, kurios susijusios su nuosprendžio ir nutarties vykdymu. Apie tai, kad, derindami baudmes, apylinkės teismai privalo vadovautis Įstatymo 9 straipsnyje numatytais išduodančiosios valstybės teismo nuosprendžiu paskirtos baudmės suderinimo su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais taisyklėmis, pažymima ir teismų praktikoje (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo; Panevėžio apygardos teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teismo pareiga suderinti laisvės atėmimo baudmę su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais tuo atveju, kai yra priimami sprendimai dėl laisvės

atėmimo bausmės pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje. Pagal BPK 365 straipsnio 3 dalį, užsienio valstybės teismo nuosprendžiu paskirtą laisvės atėmimo bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų ir bausmių vykdymo įstatymų reikalavimais Lietuvos Respublikos tarptautinėje sutartyje numatytais atvejais ir sąlygomis suderina ... apylinkės teismas, kurio veiklos teritorijoje yra iš užsienio valstybės perimto nuteistojo laisvės atėmimo vieta, šią laisvės atėmimo bausmę vykdančios pataisos įstaigos administracijos teikimu. Minimo Įstatymo 9 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse yra nustatyti ir konkretūs reikalavimai, taikytini teismo tokiu būdu suderintos bausmės trukmei: 1) suderintos bausmės trukmė turi kuo labiau atitikti kitos ES valstybės narės paskirtą bausmę ir negali būti pakeista bauda ar kita turtinio pobūdžio bausme ar priemone; 2) suderintos bausmės trukmė gali būti sutrumpinta tik tuo atveju ir tik tiek, kiek ji viršija maksimalią bausmės trukmę, kuri gali būti paskirta pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikalstamą veiką; 3) suderinta bausmė negali būti griežtesnė negu kitos ES valstybės narės teismo skirta bausmė. Taigi visais atvejais patikslintas nuosprendis negali sunkinti sprendimą priėmusioje ES valstybėje narėje paskirtos bausmės trukmės (Švedas, 2013, p. 227). Be to, pagal Įstatymo 9 straipsnio 6 dalį, teismas privalo įskaityti į bausmę ar į kitą priemonę visą kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje atliktos bausmės ar kitos priemonės laiką ir visą kardomojo kalinimo laiką, kurį nuteistasis buvo sulaikytas ir suimtas kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje ar Lietuvos Respublikoje tol, kol buvo sprendžiama perimti sprendimą dėl laisvės atėmimo bausmės perėmimo vykdyti Lietuvos Respublikoje. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nei Pamatinis sprendimas 2008/909/TVR, nei Įstatymas (taip pat kaip ir 1983 m. Europos nuteistųjų asmenų perdavimo konvencija), „... nenumato galimybės nagrinėti, kurios valstybės – nuteisusios ar tos, kurioje atliekama bausmė – baudžiamieji įstatymai nustato švelnesnę bausmę, ir ją mažinti daugiau, negu įstatyme nustatyta maksimali riba, jeigu Lietuvos Respublikos baudžiamieji įstatymai numato švelnesnę bausmę, arba mažinti paskirtą bausmę kokiais nors kitais pagrindais“ (LAT 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje).

G. Švedo nuomone, nustatydami suderintos laisvės atėmimo bausmės trukmę, teismai turi tik palyginti ES valstybės narės teismo paskirtos bausmės trukmę su BK Specialiosios dalies straipsnio, jo dalies ar punkto sankcijoje numatytos bausmės maksimalia ir minimalia ribomis už tam tikrą nusikaltimą ir negali bausmės pagal BK reikalavimus paskirti iš naujo (Švedas, 2007, p. 93). Tiesa, „... tam, jog kitos ES valstybės narės paskirta laisvės atėmimo bausmė ... būtų tinkamai suderinta su BK numatytais bausmėmis..., būtina nustatyti, kokia BK nurodyta nusikalstama veika labiausiai atitinka veiką, už kurią nuteistas asmuo, kuriam paskirtą laisvės atėmimo bausmę ... prašomą vykdyti Lietuvos Respublikoje“ (Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 4 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Nuo to, kokį BK Specialiojoje dalyje įtvirtintą nusikaltimą (ar kelis nusikaltimus) bausmės derinimo metu parenka teismas kaip labiausiai atitinkantį tas faktines aplinkybes, kurioms esant asmuo buvo nuteistas kitoje ES valstybėje narėje, tiesiogiai priklauso ir sprendimas dėl bausmės trukmės adaptavimo. Taigi svarbu pabrėžti ir tai, kad „... teismai, derindami užsienio valstybės teismo paskirtą bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais, privalo įvertinti Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų kaitą ir užsienio valstybės paskirtą bausmę derinti su tuo baudžiamuoju įstatymu, kuris numato švelniausią bausmę“ (LAT 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje; Švedas, 2007, p. 90).

G. Švedo nuomone, išskiriami trys teisiškai reikšmingi paskirtosios bausmės palyginimo su BK Specialiosios dalies straipsnio, jo dalies ar punkto sankcijoje numatytos bausmės maksimalia ir minimalia ribomis rezultatai: 1) paskirta bausmė yra mažesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba; 2) paskirta bausmė yra didesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba, bet neviršija

maksimalios ribos⁵; 3) paskirta bausmė yra didesnė nei BK straipsnio sankcijoje numatyta maksimali laisvės atėmimo bausmės riba (Švedas, 2007, p. 93). Straipsnio autorės nuomone, tikslinga išskirti dar du atvejus, kai paskirta bausmė yra lygi BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimaliai laisvės atėmimo bausmės ribai, ir kai paskirta bausmė yra lygi BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta maksimaliai laisvės atėmimo bausmės ribai. Suderinta bausmė negali būti griežtesnė už maksimalią bausmę, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį įstatymą skiriamą už tam tikrą nusikaltimą. Taigi paskirtos bausmės adaptavimas ją sutrumpinant iki baudžiamajame įstatyme numatyto bausmės maksimumo (Švedas, 2007, p. 93; Klip, 2021, p. 549) (nepilnamečiams – iki 10 metų, jeigu sankcijoje numatyta laisvės atėmimo riba yra didesnė negu 10 metų) yra būtinas tik tuo atveju, kai ši viršija BK straipsnio sankcijoje numatyta maksimalią laisvės atėmimo bausmės ribą. Pavyzdžiui, pripažinus Danijos Karalystės teismo paskirtą 12 metų laisvės atėmimo bausmę už nusikaltimą, kuris atitinka BK 260 straipsnio 2 dalį, bausmę, pagal Įstatymo 9 straipsnio 3 dalį nuteistajam sumažinta iki maksimalios sankcijos ribos – 10 metų laisvės atėmimo (Tauragės apylinkės teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Paskirtoji bausmė paliekama nepakeista, kai: 1) yra arba mažesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba, arba jai lygi; 2) yra didesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba, bet neviršija maksimalios ribos (nepilnamečiams – 10 metų, jeigu sankcijoje numatyta laisvės atėmimo riba yra didesnė negu 10 metų) arba yra jai lygi. Pirmu atveju dėl to, kad, padidinus paskirtos bausmės trukmę iki tam tikros BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatytos minimalios laisvės atėmimo bausmės ribos, būtų pažeistas Įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, pagal kurį suderinta bausmė negali būti griežtesnė negu kitos ES valstybės narės teismo skirta bausmė. Taigi nors, pavyzdžiui, už nusikaltimą, įtvirtinto BK 260 straipsnio 3 dalyje, padarymą galėtų būti skiriamas laisvės atėmimas nuo 10 iki 15 metų, apylinkės teismas pagrįstai nuteistajam E. Ž. Švedijos Karalystės teismo paskirtą 2 metų ir 6 mėnesių bausmę paliko nepakeistą (Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Antru atveju, dėl to, kad paskirtoji bausmė atitinka Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo reikalavimus. Antai, Panevėžio apylinkės teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Vokietijos Federacinės Respublikos nuteistajam G. B. paskirta 2 metų laisvės atėmimo bausmė neviršija BK 178 straipsnio 3 dalyje numatytos laisvės atėmimo bausmės viršutinės ribos, suderinus Niurnbergo pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu paskirtą bausmę su BK 178 straipsnio 3 dalies nuostatomis, G. B. paskirtą bausmę paliko nepakeistą (Panevėžio apylinkės teismo 2018 m. liepos 11 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, visiškai pagrįstai teismai atmeta tokius nuteistųjų ar jų gynėjų argumentus, kuriuose, pavyzdžiui, prašoma paskirti mažesnę bausmę, artimą sankcijos vidurkiui, taikyti BK 64¹ straipsnio nuostatas ir bausmę sumažinti 1/3, bei nurodo, kad suderintos bausmės trukmė privalo būti sutrumpinta tik tuo atveju ir tik tiek, kiek ji viršija maksimalią bausmės trukmę, skirtiną pagal BK už tam tikrą nusikaltimą (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo), ir kad bausmės vykdymo procese taikyti BK 64¹ straipsnio nuostatų nuteistajam nėra pagrindo (Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Kita vertus, straipsnio autorės nuomone, teismai darytų klaidą, jeigu neatsižvelgtų į BK 90 straipsnyje įtvirtintus bausmių ypatumus nepilnamečiams tiek, kiek jie susiję su reikalavimu, kad laisvės

⁵ Prie šio varianto priskirtini ir tie atvejai, kai sankcijoje už nusikalstamą veiką nenurodyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba. Pagal BK 50 straipsnio 2 dalį, terminuoto laisvės atėmimo bausmės minimumas tiek pilnamečiams, tiek nepilnamečiams yra 3 mėnesiai (žr. taip pat Švedas et al., 2020, p. 306).

atėmimo bausmė nepilnamečiui negali viršyti 10 metų. Tokiu būdu būtų sudaromos teisinės prielaidos pažeisti Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą teismo pareigą bausmės trukmę sutrumpinti tiek, kiek ji viršija maksimalią bausmės trukmę, kuri gali būti paskirta pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą. Štai, pavyzdžiui, Marijampolės rajono apylinkės teismas, pripažinęs Norwich Karališkojo teismo nuosprendį, kuriuo nuteistajam nepilnamečiui už nusikaltimą, atitinkantį BK 180 straipsnio 3 dalį, buvo paskirta 8 metų laisvės atėmimo bausmė, šią bausmę paliko nepakeistą. Nors minimu atveju teisinio pagrindo sutrumpinti bausmės trukmę nebuvo (nes bausmė neviršijo 10 metų), apygardos teismas su nuteistojo gynėjo apeliacinio skundo argumentais, kuriais šis prašė apylinkės teismo nutartį pakeisti ir laisvės atėmimo bausmę suderinti, remiantis baudžiamajame įstatyme įtvirtintomis bausmės skyrimo taisyklėmis nepilnamečiams, nesutiko ir juos atmetė išimtinai pabrėždamas, kad „... paskirta 8 metų laisvės atėmimo bausmė neviršija BK 180 straipsnio 3 dalyje numatytos laisvės atėmimo bausmės viršutinės ribos“ (Kauno apygardos teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Nutartyje nebuvo akcentuojama tai, kad reikalavimas, jog nepilnamečiui skiriama laisvės atėmimo bausmė visais atvejais negali viršyti 10 metų, būtų aktualus tik tada, jeigu BK Specialiojoje dalyje įtvirtinto nusikaltimo, kuris atitinka kitoje ES valstybėje narėje padarytą nusikaltimą, sankcija būtų didesnė negu 10 metų laisvės atėmimas.

Neatsiejama laisvės atėmimo bausmės suderinimo su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais proceso dalis yra paskirtos bausmės trukmės nustatymas, kai kitos ES valstybės narės teismo nuosprendis yra pripažįstamas iš dalies. Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad šio straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais, kai yra pagrindas atsisakyti pripažinti kitos ES valstybės narės sprendimą dėl laisvės atėmimo bausmės, teismas, pasikonsultavęs su nuosprendį priėmusios ES valstybės narės kompetentinga institucija, esant galimybei ir šios institucijos sutikimu gali nuspręsti iš dalies pripažinti sprendimą dėl laisvės atėmimo bausmės. Tokiu atveju teismas privalo užtikrinti, kad dėl iš dalies pripažinto sprendimo dėl laisvės atėmimo bausmės nepailgėtų bausmės ar kitos priemonės trukmė arba kitaip nebūtų nepagrįstai apsunkinta nuteistojo teisinė padėtis. Apie tai, kad tokiomis aplinkybėmis, kai dalis nuosprendžio nėra pripažįstama, iškyla objektyvi būtinybė patikslinti pripažintinos laisvės atėmimo bausmės trukmę, pažymima ir teismų praktikoje. Antai, nuteistasis A. B., nesutikdamas su apylinkės teismo nutartimi, kuria Danijos Karalystėje priimtas nuosprendis buvo pripažintas iš dalies dėl to, kad viena iš nusikalstamų veikų nėra laikoma nusikalstama veika Lietuvos Respublikoje, pateikė apeliacinį skundą ir nurodė, kad „... yra būtina gauti informaciją iš Danijos Karalystės kompetentingų institucijų apie tai, kokia nuosprendžiu jam buvo paskirta tiksli bausmė už Danijos Karalystės užsienio piliečių įstatymo 59b straipsnyje numatytą veiką ir kokiu būdu teismas subendrina visas jam nuosprendžiu paskirtas bausmes“. Teismas išaiškino, kad imperatyvios nuostatos, įtvirtintos Įstatymo 9 straipsnyje, nebuvo pažeistos, „... o nuosprendžiu paskirta bausmė sutrumpinta remiantis tuo, kad dalis nuosprendžio nebuvo pripažinta dėl to, kad Danijos Karalystės užsienio piliečių įstatymo 59b straipsnyje numatyta veika nėra laikoma nusikalstama veika Lietuvos Respublikoje...“ (Panevėžio apygardos teismo 2021 m. sausio 19 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Kitoje byloje Kaišiadorių rajono apylinkės teismas, atsižvelgdamas į tai, kad ne visi nusikaltimai, už kuriuos buvo nuteistas Lietuvos Respublikos pilietis P. S., atitiko dvigubo baudžiamumo reikalavimą, Jungtinės Karalystės centrinio baudžiamojo teismo nuosprendį pripažino iš dalies, galutinę subendrintą 15 metų laisvės atėmimo bausmę paliko nepakeistą ir pabrėžė, kad „ji neviršija BK 63 straipsnio 7 dalyje nustatytos subendrintos laisvės atėmimo bausmės viršutinės ribos“. Dėl šios nutarties pateiktame apeliaciniame skunde nuteistojo P. S. gynėja nurodė, kad reikia skirti mažesnę nei 10 metų subendrintą laisvės atėmimo bausmę, tačiau apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad „... įvertinus paskirtų bausmių dydį (10 m., 10 m., 2 m. ir 7 m. laisvės atėmimo) ir jų kiekį ... ir laikantis nuostatos, kad galutinė subendrinta bausmė negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo ..., P. S. pagrįstai

palikta Jungtinės Karalystės centrinio baudžiamojo teismo ... nuosprendžiu paskirta galutinė subendrinta bausmė – 15 metų laisvės atėmimo“ (Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 28 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Apie tai, kad tais atvejais, kai bent vienas nusikaltimas neatitinka dvigubo baudžiamumo reikalavimo, kitos ES valstybės narės teismo paskirtos bausmės derinamos tik už tuos nusikaltimus, kurie yra numatyti BK Specialiojoje dalyje, pažymėjo ir Klaipėdos apygardos teismas. Minimu atveju Lietuvos Respublikos pilietis R. Č. Snaresbruko Karališkojo teismo nuosprendžiu buvo pripažintas kaltas padaręs tris nusikaltimus, bet, atsižvelgiant į tai, kad BK nenumato atsakomybės už padėjimą ne ES piliečiui pažeisti Jungtinės Karalystės imigracinį įstatymą, apylinkės teismas bausmes su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais suderino tik už du nuteistojo R. Č. Jungtinėje Karalystėje padarytus nusikaltimus (Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. spalio 18 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Pripažinus kitos ES valstybės narės teismo sprendimą dėl laisvės atėmimo bausmės, kompetentingas apylinkės teismas privalo suderinti juo paskirtą bausmę su BK už tam tikrus nusikaltimus numatytomis bausmėmis. Bausmę derindami apylinkės teismai tiesiogiai remiasi Įstatymo 9 straipsnyje įtvirtintomis bausmės derinimo taisyklėmis, kurios yra priimtose Lietuvos Respublikoje įgyvendinus Pamatinį sprendimą 2008/909/TVR. Paskirtosios laisvės atėmimo bausmės trukmės adaptavimas yra privalomas ją sumažinant iki baudžiamajame įstatyme už tam tikrą nusikaltimą numatyto bausmės maksimumo tik kai paskirtoji bausmė yra didesnė nei BK straipsnio sankcijoje numatyta maksimali laisvės atėmimo bausmės riba (nepilnamečiams – 10 metų, jeigu sankcijoje numatyta bausmė yra didesnė negu 10 metų). Kitais atvejais, kai palyginus paskirtą bausmę su BK Specialiosios dalies straipsnio (jo dalies ar punkto) sankcijoje numatytos bausmės minimalia ir maksimalia ribomis yra nustatoma, kad paskirta bausmė yra mažesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba arba jai lygi arba didesnė nei BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatyta minimali laisvės atėmimo bausmės riba, bet neviršija maksimalios ribos (nepilnamečiams – 10 metų, jeigu sankcijoje numatyta bausmė didesnė negu 10 metų) arba yra jai lygi, paskirta bausmė paliekama nepakeista.

2. Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas derinant bausmę Lietuvos Respublikos teismų praktikoje

2.1. Bausmės trukmės nustatymas, kai asmuo kitoje ES valstybėje narėje nuteistas už kelių nusikaltimų padarymą

Į tai, kad teismai dažniausiai klaidų padaro nustatydami laisvės atėmimo bausmės trukmę, kai asmuo kitoje ES valstybėje narėje buvo nuteistas už kelių nusikalstamų veikų padarymą, dar 2007 m. atkreipė dėmesį G. Švedas (Švedas, 2007, p. 92–96). G. Švedo nuomone, jeigu kitoje ES valstybėje narėje asmuo buvo nuteistas už kelių nusikaltimų padarymą, teismai, derindami paskirtą laisvės atėmimo bausmę, privalo ją palyginti ne tik su BK Specialiosios dalies straipsniu, kuris už padarytą nusikaltimą numato didžiausią laisvės atėmimo trukmę, bet ir su tuo BK Bendrosios dalies straipsniu, kuris numato maksimalią laisvės atėmimo trukmę, kai bausmė skiriama už kelias nusikalstamas veikas (Švedas, 2007, p. 95). Poreikis vadovautis BK Bendrosios dalies nuostatomis, be kita ko, siejamas su tuo, kad „Įstatymas bausmių už kelias nusikalstamas veikas subendrinimo principų ir pagrindų nenustato“ (Panevėžio apygardos teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo; Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo).

Lietuvos Respublikos teismuose bausmė už kelių nusikalstamų veikų padarymą, vadovaujantis BK 63 straipsniu, yra skiriama sudėjimo arba apėmimo būdu ir negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo.

Tiesa, nepilnamečiams tokiais atvejais galioja bendroji BK 90 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią laisvės atėmimo bausmės maksimumas negali viršyti 10 metų. Taigi, tokiomis aplinkybėmis derindami paskirtą bausmę nacionaliniai teismai privalo ją sumažinti iki galimos paskirti griežčiausios galutinės subendrintos bausmės dydžio arba iki 20 metų (nepilnamečiams – iki 10 metų) tik tuo atveju, jeigu galutinė subendrinta bausmė viršija šiuos laisvės atėmimo bausmės maksimumus. Jeigu bausmės derinimo metu nustatoma, kad už kelis nusikaltimus paskirta bausmė neprieštarauja Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimams: yra lygi arba mažesnė nei už kelis nusikaltimus galimos paskirti galutinės subendrintos bausmės maksimumas ir neviršija 20 metų (nepilnamečiams – 10 metų), paskirtoji bausmė paliekama nepakeista.

Štai, pavyzdžiui, išnagrinėjęs teikimą dėl nuteistojo M. O. ir derindamas už kelių nusikaltimų padarymą Jungtinėje Karalystėje paskirtą bausmę, Vilniaus miesto apylinkės teismas pagrįstai rėmėsi BK Bendrosios dalies nuostatomis, kurios numato maksimalią laisvės atėmimo bausmės trukmę, kai bausmė skiriama už kelias nusikalstamas veikas, ir atsižvelgdamas tiek į tai, kad Jungtinės Karalystės nuosprendžiu M. O. paskirtos laisvės atėmimo bausmės buvo subendrintos jas apimant, tiek į BK 63 straipsnio 1, 2 dalis bei 5 dalies 2 punktą, nuteistajam M. O. nustatė suderintą 15 metų laisvės atėmimo bausmę (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. liepos 24 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Kitoje byloje buvo konstatuota, kad Kauno apylinkės teismas padarė pagrįstą išvadą, kai, sprenddamas, ar Austrijos Respublikos teismo nuosprendžiu nuteistajam M. K. paskirta bausmė neviršija BK numatytų bausmių, atsižvelgė į tai, kokia maksimali bausmė galėtų būti skiriama pagal BK 63 straipsnio, 22 straipsnio 1 dalies ir 178 straipsnio 2 dalies bei 178 straipsnio 2 dalies nuostatas, ir paskirtą 4 metų laisvės atėmimo bausmę paliko nepakeistą (Kauno apygardos teismo 2016 m. gruodžio 9 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Kita vertus, teismų praktikoje yra atvejų, kai, derinant galutinę kitos ES valstybės narės teismo už kelis nusikaltimus paskirtą ir subendrintą bausmę, pirmosios instancijos teismai nuteistajam iš naujo pagal BK reikalavimus paskiria bausmes už kiekvieną nusikaltimą atskirai, bausmes subendrina ir tik paskui palygina su nuosprendį priėmusios ES valstybės narės teismo paskirtą bausmę. Antai byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo buvo sprendžiama dėl galimo įstatymo 9 straipsnio 3 dalies pažeidimo, kai apylinkės teismas, vadovaudamasis BK 63 straipsnio 1 ir 4 dalimis, nuteistajam E. J. Vokietijos Federacinės Respublikos Eseno žemės teismo paskirtas bausmes iš dalies subendrino ir paliko „... tą pačią 5 metų 7 mėnesių laisvės atėmimo bausmę“. Nuteistasis E. J. apeliaciniame skunde nurodė, kad „... Vokietijos teismo paskirtos bausmės yra viršijančios ... BK numatytas bausmes ir jos nesuderinamos, todėl turėjo būti adaptuotos jas sutrumpinant iki maksimalios, kuri nurodyta ... BK straipsnio sankcijoje“, be to, „... teismas pažeidė ir bausmių bendrinimo taisyklę, nes iš pradžių turėjo paskirti bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai ir tik paskui subendrinti, bet teismas šių bausmių nepaskyrė, todėl negalėjo ir bendrinti“. Atsakydamas į šiuos nuteistojo apeliacinio skundo argumentus, Kauno apygardos teismas pirmiausiai iki 2 metų sumažino už 5 nusikaltimus, kurie atitinka BK 189 straipsnio 1 dalį, skirtas 3 metų ir 6 mėnesių laisvės atėmimo bausmes ir pabrėžė, kad apylinkės teismas, bendrindamas bausmes, savo sprendimą privalėjo motyvuoti aiškiai nurodydamas bausmių derinimo aplinkybes. Be to, apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad E. J. bausmės paskirtos esant realiai nusikaltimų sutapčiai, taigi nesant BK 63 straipsnio 5 dalies pagrindų, Kauno apylinkės teismas teisingai „... bendrino bausmes dalinio sudėjimo būdu vadovaudamasis BK 63 straipsnio 1 ir 4 dalimis (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Straipsnio autorės nuomone, šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas padarė klaidą, nes nuteistajam už atskirus nusikaltimus iš naujo pagal BK reikalavimus paskyręs bausmes revizavo galutinį kitos ES valstybės narės teismo nuosprendį.

Lietuvos Respublikoje pripažinus kitos ES valstybės narės teismo nuosprendį dėl laisvės atėmimo bausmės ir nustatant bausmės trukmę tuo atveju, kai asmuo buvo nuteistas už kelių nusikaltimų padarymą, paskirtąją bausmę būtina palyginti su BK Specialiosios dalies straipsnyje už tam tikrą nusikaltimą nustatytos sankcijos minimalia ir maksimalia ribomis bei su galima paskirti maksimalia galutinės subendrintos bausmės riba. Nuosprendį priėmusios ES valstybės narės teismo galutinė už kelis nusikaltimus paskirta ir su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais suderinta bausmė visais atvejais negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo (nepilnamečiams – 10 metų), o kai šių ribų neviršija – už kelių nusikaltimų galimos paskirti galutinės subendrintos bausmės maksimumo.

2.2. Bausmės bendrinimo problematika, kai tas pats asmuo laisvės atėmimo bausme nuteistas ir Lietuvos Respublikos teismo, ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamaisiais nuosprendžiais

Lietuvos Respublikos teismų praktika byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo rodo, kad iškyla tokių teisinių situacijų, kai tas pats asmuo laisvės atėmimo bausme yra nuteistas Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu. LAT yra išaiškinęs, kad bet kokia intervencija į užsienio valstybės teismo priimtą sprendimą, nesant ES teisėje nustatyto pagrindo, yra negalima, taigi dviejose ES valstybėse narėse skirtingais nuosprendžiais paskirtų bausmių subendrinimo klausimas nesprenžiamas, kai „... byloje nėra pagal Įstatymo ... 5 straipsnio 1 dalį reikalaujamo ir Vokietijos Federacinės Respublikos kompetentingos institucijos pateikto kreipimosi dėl sprendimo dėl laisvės atėmimo bausmės ... pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje“ (LAT 2021 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje). Tą patį pabrėžia ir žemesnės instancijos teismai. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismas, atsakydamas į nuteistojo gynėjos argumentus, jog teismas privalo kreiptis į Danijos Karalystės kompetentingą instituciją dėl nuteistojo atžvilgiu naujai priimto apkaltinamojo nuosprendžio pripažinimo ir juo paskirtos bausmės subendrinimo su kitos ES valstybės narės teismo nuteistajam paskirta bausme, pabrėžė, kad „... Lietuvos teismai neturi teisės patys kreiptis į užsienio valstybę dėl kitoje šalyje priimtų nuosprendžių perdavimo vykdyti Lietuvos Respublikoje“. Taigi, kol nėra gauta Danijos Karalystės kompetentingos institucijos prašymo ir naujas priimtas nuosprendis nėra pripažintas bei suderintas su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju įstatymu, tol šiuo nuosprendžiu paskirtos bausmės bendrinimo su ankstesniais pripažintais ir Lietuvos Respublikoje vykdytinais nuosprendžiais klausimas negali būti sprenžiamas (Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 18 d. nutartis byloje dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo). Akivaizdu, kad teisinio pagrindo subendrinti Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiais paskirtų bausmių nėra tada, kai kitos ES valstybės narės teismo nuosprendis nėra pripažintas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje.

Tiesa, tiek teisės literatūroje, tiek teismų praktikoje nėra bendros nuomonės, kokie sprendimai turėtų būti priimami, kai tas pats asmuo laisvės atėmimo bausme yra nuteistas ir Lietuvos Respublikos, ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiu, kuris pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje. Įstatymo 9 straipsnio 7 dalyje yra tik nurodyta, kad sprenddamas klausimą dėl bausmių subendrinimo tuo atveju, jeigu nuteistajam Lietuvos Respublikos teismo įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu už kitą nusikalstamą veiką paskirta terminuoto laisvės atėmimo bausmė arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos, teismas turi vadovautis BK nuostatomis ir atsižvelgti į Įstatymo 15 straipsnio⁶ nuostatas,

⁶ Šiame straipsnyje apibrėžiamos į Lietuvos Respubliką perduoto nuteistojo baudžiamosios atsakomybės ribos, kurių esmę sudaro tai, kad į Lietuvos Respubliką perimtas nuteistasis negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn, suimamas ar kitaip suvaržoma jo laisvė už nusikalstamą veiką, padarytą iki nuteistojo perėmimo, dėl kurios jis nebuvo perimtas, išskyrus išimtis, įtvirtintas to paties straipsnio 1–5 punktuose.

tačiau BK *expressis verbis* nenustato Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės teismo nuosprendžiais paskirtų bausmių bendrinimo taisyklės (Namavičius, 2018, p. 14). Nacionaliniai teismai taip pat akcentuoja, kad BK 64 straipsnyje įtvirtintų nuostatų pagrindu teismai subendrintas bausmes skiria asmenims, nuteistiems pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį įstatymą, be to, BK 64 straipsnyje „... nenurodyta, kad bausmė, paskirta užsienio valstybės teismo nuosprendžiu, turi būti bendrinama su bausmėmis, paskirtomis Lietuvos Respublikos teismo nuosprendžiu“ (Panevėžio apylinkės teismo 2020 m. gegužės 7 d. nutartis byloje dėl bausmių subendrinimo, Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 nutartis byloje dėl bausmių subendrinimo). „... Baudžiamoji teisė ir baudžiamojo proceso teisė yra priskiriamos viešosios teisės šakoms, todėl vadovaujamosi principu, jog draudžiama viskas, kas nėra tiesiogiai leidžiama. Taigi, nesant teisinio reguliavimo, aptariamam atveju teisingumą vykdančias teismas neturėjo ir neturi galimybės priimti tokio procesinio sprendimo, kurio nenumato baudžiamasis įstatymas“, akcentuojama Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje dėl bausmių subendrinimo. Kita vertus, toje pačioje nutartyje Lietuvos apeliacinis teismas pabrėžia, kad „... pagrindas subendrinti kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiu paskirtą bausmę su Lietuvos Respublikos teismo įsiteisėjusiu apkaltinamuoju nuosprendžiu už kitą nusikalstamą veiką paskirta bausme gali kilti, jeigu nuosprendį priėmusios kitos Europos Sąjungos valstybės kompetentinga institucija kreiptųsi į Lietuvą dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje bei šis nuosprendis pagal Įstatymo ir BPK VII dalies nuostatas būtų pripažintas bei suderintas su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju įstatymu“, „... bausmių bendrinimas yra nustatytas tik tais atvejais, kai užsienio valstybės priimtas nuosprendis perduodamas vykdyti Lietuvos Respublikoje. Todėl nacionalinis teismas subendrinti bausmes, neįgyvendinus šios bausmės vykdymo perdavimo procedūros, neturi teisinio pagrindo“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis byloje dėl bausmių subendrinimo). Teismų praktika byloje dėl tam pačiam asmeniui Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiais paskirtų laisvės atėmimo bausmių subendrinimo rodo, jog daugeliu atvejų, Lietuvos Respublikoje pripažinus kitos ES valstybės narės teismo nuosprendį, juo paskirta laisvės atėmimo bausmė subendrinama ir vykdoma kartu su Lietuvos Respublikoje teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu paskirta ir dar neatlikta laisvės atėmimo bausme. Nurodytomis aplinkybėmis paskirtų bausmių subendrinimo klausimas išsprendžiamas taikant BK 64 straipsnio nuostatas, kurios numato bausmės skyrimo, kai neatlikus bausmės padaryta nauja nusikalstama veika, taisyklės.

Antai, Panevėžio apylinkės teismas 2021 m. vasario 18 d. išnagrinėjo teikimą dėl D. V. paskirtų bausmių subendrinimo visiško sudėjimo būdu ir D. V. paskyrė galutinę subendrintą bausmę – laisvės atėmimą 4 metams 40 dienų. Apylinkės teismas nustatė, kad Panevėžio apylinkės teismo Panevėžio rūmų 2019 m. balandžio 19 d. nuosprendžiu, kuris pakeistas Panevėžio apygardos teismo 2019 m. liepos 5 d. nuosprendžiu, D. V. yra pripažintas kaltu pagal BK 178 straipsnio 2 dalį ir 189 straipsnio 1 dalį ir jam paskirta galutinė bausmė – 40 parų arešto, be to, Panevėžio apylinkės teismo Panevėžio rūmų 2020 m. liepos 17 d. nutartimi yra pripažintas D. V. atžvilgiu priimtas Vokietijos Federacinės Respublikos teismo nuosprendis ir D. V. už nusikaltimus, kurie atitinka BK 178 straipsnio 2 bei 3 dalis, 187 straipsnio 1 dalį bei 22 straipsnio 1 dalį ir 178 straipsnio 2, 3 dalis bei 187 straipsnio 1 dalį bei paskirta galutinė 4 metų laisvės atėmimo bausmė. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad pripažinus kitos ES valstybės narės teismo sprendimą, „... šio nuosprendžio vykdymo procesas vykdomas pagal Lietuvos Respublikos teisę“, išaiškino, kad nėra jokių kliūčių taikyti BK 63 ir 64 straipsnių nuostatas bei subendrinti jam skirtingais teismo sprendimais paskirtas bausmes. Aptartoje byloje, atsižvelgiant į tai, kad nusikaltimai, už kuriuos D. V. nuteistas kitoje ES valstybėje narėje, buvo padaryti dar iki priimant Panevėžio apylinkės teismo Panevėžio rūmų nuosprendį, pakeistą Panevėžio apygardos teismo nuosprendžiu, bendrinant jam paskirtas bausmes „... taikytinas BK 63 straipsnio 9 punktą,

kuris skelbia, kad tais atvejais, kai po nuosprendžio priėmimo nustatoma, kad asmuo iki nuosprendžio pirmojoje byloje priėmimo dar padarė kitą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusizengimą, bausmė skiriama pagal BK 63 straipsnio taisyklės ir tokiu atveju į bausmės laiką įskaitoma bausmė, visiškai ar iš dalies atlikta pagal ankstesnį nuosprendį“ (Panevėžio apylinkės teismo 2021 m. vasario 18 d. nutartis byloje dėl bausmių subendrinimo). Kitoje byloje, išnagrinėjęs Marijampolės pataisos namų teikimą dėl bausmių subendrinimo, Vilniaus miesto apylinkės teismas taip pat subendrina nuteistajam T. B. keliais skirtingais Lietuvos Respublikos ir Jungtinės Karalystės teismų priimtais apkaltinamaisiais nuosprendžiais bei teismo baudžiamuoju įsakymu paskirtas bausmes ir paskyrė galutinę subendrintą bausmę – laisvės atėmimą 9 metams ir 6 mėnesiams. Atsižvelgdamas į tai, kad „... T. B. padaryti nusikaltimai labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriami skirtingoms nusikalstamų veikų kategorijoms pagal šio BK 11 straipsnį ...“, teismas taikė BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkto nuostatą ir bausmes nuteistajam subendrina bausmių apėmimo būdu. Be to, į subendrintą bausmę, vadovaujantis BK 63 straipsnio 9 dalimi, įskaitė atliktą bausmės dalį, laikinojo sulaikymo ir suėmimo laikotarpius (Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. nutartis byloje dėl bausmių subendrinimo).

G. Švedo nuomone, tokiomis aplinkybėmis nuteistajam paskirtų bausmių subendrinimas taikant BK 64 straipsnį galėtų sudaryti teises Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių pažeidimo prielaidas, nes, pavyzdžiui, „... subendrintos bausmės atžvilgiu nuosprendį priėmusios valstybės suteikta malonė arba paskelbta amnestija Lietuvoje (nesant specialiųjų taisyklių baudžiamajame įstatyme) taptų beveik neįgyvendinama“ (Švedas *et al.*, 2017, p. 187). J. Namavičiaus vertinimu, BK 64 straipsnio nuostatų taikymas yra įmanomas, kai Lietuvos Respublika kitos valstybės prašymu perima bausmės vykdymą, tačiau tiek, kiek „... leidžia nacionalinė teisė ir kiek tai nekvestionuotų užsienio valstybės teismo sprendimo“ (Namavičius, 2018, p. 11). Apie tai, kad Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR nuostatos dėl bausmės trukmės adaptavimo turi būti aiškinamos taip, kad „... pagal jas leidžiama į bendrą nuosprendį įtraukti vieną ar kelias kitose valstybėse narėse skirtas bausmes, pagal šį pamatinį sprendimą vykdomas valstybėje narėje, kurioje priimamas šis bendras nuosprendis, su sąlyga, kad šis nuosprendis nelemia šių bausmių trukmės ar pobūdžio adaptavimo, viršijančio šiose nuostatose numatytas griežtas ribas“ ir nelemia kitoje ES valstybėje narėje nuteistajam skirtų bausmių peržiūrėjimo yra išaiškinęs ir Teisingumo Teismas (Teisingumo Teismo 2021 m. balandžio 15 d. sprendimas byloje *AI*). Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, straipsnio autorės nuomone, tol, kol BK nėra tiesiogiai įtvirtintos Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiais paskirtų bausmių subendrinimo taisyklės, to paties asmens atžvilgiu Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu, kuris pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje paskirtos laisvės atėmimo bausmės neturėtų būti subendrinamos ir tokie nuosprendžiai turėtų būti vykdomi atskirai.

Teismų praktikoje daugeliu atvejų prašymai dėl laisvės atėmimo bausmių subendrinimo, kai tam pačiam asmeniui laisvės atėmimo bausmės yra paskirtos Lietuvos Respublikos apkaltinamuoju nuosprendžiu ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu, kuris pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje, išsprendžiami priimant sprendimus dėl paskirtų bausmių subendrinimo pagal BK 64 straipsnio nuostatą. Atsižvelgiant į tai, kad BK *expressis verbis* neįtvirtina Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės teismo apkaltinamaisiais nuosprendžiais paskirtų bausmių subendrinimo taisyklių, be to, kad Įstatymas nuteistajam įtvirtina galimybę nuo bausmės atlikimo būti atleistas malonės ar amnestijos tvarka tiek pagal nuosprendį dėl laisvės atėmimo bausmės priėmusios kitos ES valstybės narės nacionalinę teisę, tiek pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, to paties asmens atžvilgiu priimtais Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamuoju ir Lietuvos Respublikoje pripažintu bei vykdytinu kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu paskirtos laisvės atėmimo bausmės neturėtų būti subendrinamos ir tokie nuosprendžiai turėtų būti vykdomi atskirai.

Išvados

1. Vykdančiajai valstybei perduotas galutinis kitos ES valstybės narės teismo nuosprendis dėl laisvės atėmimo baudmės privalo būti pripažįstamas ir vykdomas be jokių pakeitimų, išskyrus atvejus, kai paskirtos laisvės atėmimo baudmės trukmė yra nesuderinama su vykdančiosios valstybės teise: viršija maksimalią baudmės trukmę, kuri pagal vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus galėtų būti skiriama už tam tikrą nusikaltimą arba maksimalią galutinę subendrintos baudmės trukmę, kuri galėtų būti skiriama už kelis nusikaltimus, arba maksimalią baudmės trukmę, kuri galėtų būti skiriama nepilnamečiams.
2. Nacionaliniai teismai privalo adaptuoti kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiu paskirtos laisvės atėmimo baudmės trukmę sumažindami ją iki baudžiamajame įstatyme už tam tikrą nusikaltimą numatyto baudmės maksimumo (nepilnamečiams – iki 10 metų laisvės atėmimo, jeigu sankcijoje nustatyta laisvės atėmimo riba yra didesnė negu 10 metų laisvės atėmimo) tik tuo vieninteliu atveju, kai paskirtos baudmės trukmė viršija BK Specialiosios dalies straipsnio (jo dalies ar punkto) sankcijoje numatytą laisvės atėmimo baudmės maksimumą. Paskirta laisvės atėmimo baudmė paliekama nepakeista, kai yra mažesnė nei už tam tikrą nusikaltimą numatyta minimali laisvės atėmimo baudmės riba arba yra jai lygi, arba kai yra didesnė nei už tam tikrą nusikaltimą numatyta minimali laisvės atėmimo baudmės riba, bet neviršija maksimalios ribos (nepilnamečiams – 10 metų, jeigu sankcijoje nustatyta laisvės atėmimo riba yra daugiau nei 10 metų) arba, kai yra jai lygi.
3. Nustatant baudmės trukmę tais atvejais, kai asmuo kitoje ES valstybėje narėje buvo nuteistas už kelių nusikaltimų padarymą, paskirtosios baudmės trukmė privalo būti palyginta su BK Specialiojoje dalyje už tam tikrų nusikaltimų sankcijose numatytų bausmių minimalia ir maksimalia ribomis bei su galima paskirti maksimalia galutinės subendrintos baudmės riba. Galutinė už kelis nusikaltimus išduodančiosios valstybės teismo paskirta ir su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais suderinta baudmė visais atvejais negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo (nepilnamečiams – 10 metų), o tada, kai šių ribų neviršija, – už kelis nusikaltimus galimos paskirti galutinės subendrintos baudmės maksimumo.
4. Teismų praktika bylose dėl laisvės atėmimo bausmių subendrinimo rodo, kad daugeliu atvejų, kai tam pačiam asmeniui laisvės atėmimo baudmės yra paskirtos Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamaisiais nuosprendžiais, šį nuosprendį pripažįstant ir vykdamas Lietuvos Respublikoje, yra priimami sprendimai dėl bausmių subendrinimo pagal BK 64 straipsnio nuostatas. BK nėra tiesiogiai įtvirtintos Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiais paskirtų bausmių subendrinimo taisyklės, taigi to paties asmens atžvilgiu Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu, kuris pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje, paskirtos laisvės atėmimo baudmės neturėtų būti subendrinamos ir tokie nuosprendžiai turėtų būti vykdomi atskirai.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

Europos Sąjungos teisės aktai

Europos Sąjungos Tarybos 2008 m. lapkričio 27 d. pamatinis sprendimas 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje. OL L 327, p. 27–46.

Nacionaliniai teisės aktai

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, 89-2741.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 37-1341.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 73-3084.

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo (2014). *TAR*, 17229.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 67, 70, 71, 74, 75, 85, 92 ir 243 straipsnių pakeitimo įstatymas (2019). *TAR*, 11177.

Specialioji literatūra

Garcimartin Montero, R. (2020). Mutual Recognition of Judgements in Criminal Matters Involving Deprivation of Liberty in Spain. *EUCRIM, The European Criminal Law Associations' Forum*, 1, 41–45.

Hofmann, R., Nelen, H. (2020). Cross-border cooperation in the execution of sentences between the Netherlands, Germany and Belgium: an empirical and comparative legal study on the implementation of EU framework decisions 2008/909/JHA and 2008/947/JHA. *Crime Law Soc Change* 74, 381–404, <https://doi.org/10.1007/s10611-020-09900-7>

Klip, A. (2021). *European Criminal Law. An Integrative Approach*. 4th edition. The United Kingdom: Intersentia Publishers.

Montaldo, S. (2020). The Repers Project, Framework Decision 2008/909/JHA and the Cross-Border Transfer of Prisoners in the EU. In: Montaldo, S. et al. (2020). *The Transfer of Prisoners in the European Union Challenges and Prospects in the Implementation of Framework Decision 2008/909/JHA*. The Netherlands: Eleven International Publishing.

Namavičius, J. (2018). Atsižvelgimas į užsienio valstybės teismo apkaltinamąjį nuosprendį nagrinėjant naują baudžiamąją bylą Lietuvoje. *Teisės problemos*, 95, 5–25.

Plachta, M. (1993). Human Rights Aspects of the Prisoner Transfer in a Comparative Perspective. *Louisiana Law Review*, 53(4), 1043–1089.

Švedas, G. (2007). *Nuteistųjų laisvės atėmimu perdavimas tolesniam bausmės atlikimui: tarptautinė teisinė pagalba baudžiamosiose bylose: mokymo priemonė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.

Švedas, G. et al. (2017). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Švedas, G. et al. (2020). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. II knyga. Vilniaus universiteto vadovėlis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

Ognyanov [ESTT], Nr. C-554/14, [2016-11-08]. EU:C:2016:835.

Grundza [ESTT], Nr. C-289/15, [2017-01-11]. EU:C:2017:4.

AV [ESTT], Nr. C-221/19, [2021-04-15]. EU: C:2021:278.

Bendros kompetencijos teismų praktika

Panevėžio apylinkės teismo 2018 m. liepos 11 d. nutartis byloje Nr. E1-1089-857/2018.

Panevėžio apylinkės teismo 2020 m. gegužės 7 d. nutartis byloje Nr. T-435-928/2020.

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. liepos 24 d. nutartis byloje Nr. E1-2008-1057/2020.

Panevėžio apylinkės teismo 2021 m. vasario 18 d. nutartis byloje Nr. T-149-1082/2021.

Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. balandžio 15 d. nutartis byloje Nr. T-466-992/2021.

Tauragės apylinkės teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis byloje Nr. I-46-3-00014-2021-4.

Panevėžio apygardos teismo 2016 m. rugpjūčio 29 d. nutartis byloje Nr. IS-284-768/2016.

Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. spalio 18 d. nutartis byloje Nr. IS-280-606/2016.

Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 28 d. nutartis byloje Nr. IS-1405-593/2016.

Kauno apygardos teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis byloje Nr. IS-10-383/2017.

Panevėžio apygardos teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis byloje Nr. IS-16-491/2017.

Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis byloje Nr. IS-144-593/2017.

Kauno apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis byloje Nr. IS-223-594/2017.

Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 4 d. nutartis byloje Nr. IS-91-744/2017.

Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis byloje Nr. IS-64-485/2018.

Kauno apygardos teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis byloje Nr. IS-978-238/2018.

Panevėžio apygardos teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis byloje Nr. IS-68-768/2019.

Kauno apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 10 d. nutartis byloje Nr. 1S-661-530/2019.
Kauno apygardos teismo 2020 m. sausio 7 d. nutartis byloje Nr. 1S-21-317/2020.
Panevėžio apygardos teismo 2021 m. sausio 19 d. nutartis byloje Nr. 1S-9-337/2021.
Vilniaus apygardos teismas 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartis byloje Nr. 1S-248-873/2021.
Kauno apygardos teismo 2021 m. spalio 20 d. nutartis byloje Nr. 1S-650-634/2021.
Šiaulių apygardos teismo 2021 m. lapkričio 3 d. nutartis byloje Nr. T-53-309/2021.
Šiaulių apygardos teismo 2022 m. sausio 18 d. nutartis byloje Nr. 1S-3-616/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis byloje Nr. 1S-287-518/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 13 d. nutartis byloje Nr. 1S-231-1020/2021.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-P-65/2006.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-113-489/2021.

Kiti šaltiniai

Europos Komisija (2019). *Komisijos pranešimas. Nuteistųjų ir laisvės atėmimo bausmių perdavimo Europos Sąjungoje vadovas*. 2019/C 403/02.

Determination of the Duration of a Custodial Sentence Imposed by the Court of Another Member State of the European Union by Adapting it to the Criminal Laws of the Republic of Lithuania

Ugnė Markevičiūtė

(Vilnius University)

S u m m a r y

This article reveals and analyses requirements for the duration of the adapted custodial sentence in cases where a judgment imposing a custodial sentence issued by the court of another EU Member State is recognized and enforced in the Republic of Lithuania. The research reveals that in all cases the adapted sentence must correspond as closely as possible to the original sentence and may not lead to an aggravation of the original sentence. The duration of the original custodial sentence shall be adapted only in cases and to the extent that it exceeds the maximum duration of the custodial sentence (or final combined custodial sentence imposed for the commission of several criminal offenses) provided for similar criminal offenses under the laws of the executing State. It is also taken into account that according to the criminal laws of the Republic of Lithuania, the duration of a custodial sentence in respect of a minor may not exceed ten years. Special attention is given to the relevant Lithuanian case law on practical issues regarding the adaptation of the custodial sentence imposed by the court of another EU Member State to the requirements of the criminal laws of the Republic of Lithuania. It is concluded that the final combined sentence imposed for the commission of several criminal offenses and adapted to the requirements of the national criminal laws may not exceed twenty years (for minors – ten years), and if these limits are not exceeded – the duration of the maximum combined sentence provided for the commission of particular criminal offenses under the national criminal laws. Moreover, it is concluded that since the Criminal Code of the Republic of Lithuania *expressis verbis* does not establish legal grounds for a combination of the custodial sentences imposed by judgments of the courts of the Republic of Lithuania and another EU Member State, which is recognized and enforced in the Republic of Lithuania, the imposed custodial sentences may not be combined and the judgments should be enforced separately.

Laisvės atėmimo bausmės trukmės nustatymas derinant kitos Europos Sąjungos valstybės narės teismo paskirtą laisvės atėmimo bausmę su Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais

Ugnė Markevičiūtė

(Vilniaus universitetas)

S a n t r a u k a

Straipsnyje atskleidžiami esminiai reikalavimai suderintos laisvės atėmimo bausmės trukmei, kai Lietuvos Respublikoje pripažįstamas ir vykdomas kitos Europos Sąjungos valstybės narės teismo nuosprendis dėl laisvės atėmimo bausmės. Straipsnyje konstatuojama, kad visais atvejais suderinta laisvės atėmimo bausmė turi kuo labiau atitikti išduodančiosios valstybės teismo paskirtą laisvės atėmimo bausmę ir negali būti griežtesnė už maksimalią laisvės atėmimo bausmę, pagal

vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus skiriamą už tam tikrą nusikaltimą. Bausmės derinimo metu paskirtos laisvės atėmimo bausmės trukmė sutrumpinama tik tais atvejais ir tik tiek, kiek viršija maksimalią bausmės (ar galutinės subendrintos bausmės) trukmę, kuri galėtų būti paskirta pagal vykdančiosios valstybės baudžiamuosius įstatymus už tam tikrą nusikaltimą (ar nusikaltimus). Atsižvelgiama ir į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus nepilnamečiams skiriama laisvės atėmimo bausmė visais atvejais negali viršyti 10 metų. Remiantis teismų praktika bylose dėl nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo išskiriami ir analizuojami probleminiai paskirtos bausmės derinimo su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais aspektai, kai asmuo kitoje ES valstybėje narėje buvo nuteistas už kelių nusikaltimų padarymą ir kai tas pats asmuo laisvės atėmimo bausme nuteistas ir Lietuvos Respublikos teismo, ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Straipsnyje konstatuojama, kad galutinė išduodančiosios valstybės teismo už kelis nusikaltimus paskirta ir su Lietuvos Respublikos baudžiamųjų įstatymų reikalavimais suderinta bausmė negali viršyti 20 metų laisvės atėmimo (nepilnamečiams – 10 metų), o tais atvejais, kai 20 metų laisvės atėmimo neviršija (arba 10 metų – nepilnamečiams) – už kelis nusikaltimus galimos paskirti galutinės subendrintos bausmės maksimumo. Be to, daroma išvada, kad BK nėra tiesiogiai įtvirtintos Lietuvos Respublikos ir kitos ES valstybės narės teismo nuosprendžiais paskirtų bausmių subendrinimo taisyklės, taigi to paties asmens atžvilgiu Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu ir kitos ES valstybės narės teismo apkaltinamuoju nuosprendžiu, kuris pripažįstamas ir vykdomas Lietuvos Respublikoje, paskirtos laisvės atėmimo bausmės neturėtų būti subendrinamos ir tokie nuosprendžiai turėtų būti vykdomi atskirai.

Ugnė Markevičiūtė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros doktorantė. Pagrindinės mokslinių interesų ir tyrimų sritys – nacionalinė baudžiamoji ir baudžiamojo proceso teisė, tarptautinė ir Europos Sąjungos baudžiamoji teisė, tarptautinė teisinė pagalba baudžiamosiose bylose.

Ugnė Markevičiūtė is a PhD student at the Department of Criminal Justice, Faculty of Law, Vilnius University. Her main areas of scientific interest and research include national criminal and criminal procedure law, international and European Union criminal law, and international legal cooperation in criminal matters.